Rocznik Filozoficzny Ignatianum
The Ignatianum Philosophical Yearbook
Vol. 32, No. 2 (2026), s. 137–152
PL ISSN 2300–1402
DOI: 10.35765/rfi.2026.3202.9

Michał Szanduła
ORCID: 0000-0003-0685-5440
Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

Studencki Ośrodek Działań Kulturalnych „Limes" jako centrum życia kulturalnego siedleckich studentów

The "Limes" Student Centre for Cultural Activities as a Focal Point of Student Cultural Life in Siedlce

Abstrakt

Celem artykułu jest przedstawienie genezy i działalności Studenckiego Ośrodka Działań Kulturalnych „Limes" w kontekście rozwoju kulturalnego siedleckich studentów w latach 1977–1995. Na podstawie przeprowadzonych wywiadów, zebranych dokumentów archiwalnych, sprawozdań i materiałów źródłowych znajdujących się w archiwum Uczelnianego Ośrodka Kultury w Siedlcach podjęto próbę uzyskania odpowiedzi na następujące pytania badawcze: Jakie inicjatywy i grupy twórcze zapisały się na kartach historii studenckiego ruchu kulturalnego oraz jaka była kulturotwórcza rola klubu w środowisku akademickim i zewnętrznym? Każdy z tych problemów badawczych może stanowić podstawę do głębszej analizy, umożliwiającej zrozumienie roli Ośrodka Działań Kulturalnych

„Limes" w kontekście życia akademickiego i kulturalnego społeczności akademickiej, a nawet miasta i całego regionu.

Słowa klucze: kultura studencka, kluby studenckie, grupy twórcze, twórczość studencka, Uniwersytet w Siedlcach.

Abstract

The aim of this article is to present the origins and activities of the 'Limes' Student Cultural Centre in the context of the cultural development of students in Siedlce between 1977 and 1995. Drawing on interviews, archival documents, reports, and source materials preserved in the archives of the University Cultural Centre in Siedlce, the article addresses the following research questions: Which initiatives and creative groups became part of the history of the student cultural movement, and what role did the club play in shaping cultural life within the academic community and beyond? Each of these research problems may be the basis for further analysis, enabling a deeper understanding of the role of the 'Limes' Student Cultural Centre in the academic and cultural life of the university community, as well as the city and the entire region.

Keywords: student culture, student cultural clubs, artistic groups, student artistic activity, University of Siedlce.

Wprowadzenie

Kultura studencka, rozumiana jako zjawisko współczesne, szczególną rangę i znaczenie zyskała dopiero w czasach PRL, które były niewątpliwie najciekawsze dla rozwoju tej formy kultury[1]. To właśnie z tego okresu pochodzą fascynujące przykłady ówczesnego życia studenckiego, wyrażającego się w rozmaitych organizacjach, różnorodnej twórczości, tradycjach oraz imprezach studenckich. Z tamtego okresu zachowały się stosunkowo liczne raporty, zeszyty dokumentalne, sprawozdania, prasa studencka – czasopisma środowiskowe i publikacje periodyczne (almanachy) ruchu kulturalnego i artystycznego Zrzeszenia Studentów Polskich. To właśnie w tych materiałach życie kulturalne studentów określano mianem „kultury studenckiej". Sławomir Rogowski w swojej pracy *Siedem fenomenów kultury studenckiej w PRL* trafnie wskazał obszary działalności kultury

1 Michał Szanduła, „Współczesne formy zarządzania kulturą studencką. Studium przypadku Centrum Kultury i Kształcenia Ustawicznego Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie", *Perspektywy Kultury* 4 (2024): 95–112.

studenckiej, w której umieścił: teatr studencki, dziennikarstwo studenckie, piosenkę studencką, kabaret studencki, przeglądy i festiwale, Dyskusyjne Kluby Filmowe oraz kluby studenckie[2]. W niniejszym artykule podjęto próbę objaśnienia tego ostatniego fenomenu kultury studenckiej, czyli klubu studenckiego, w kontekście działalności Studenckiego Ośrodka Działań Kulturalnych „Limes". Ośrodek ten, podobnie jak i inne kluby studenckie w czasach PRL, odgrywał kluczową rolę w życiu kulturalnym studentów. „Limes" od drugiej połowy lat 70. ubiegłego wieku był nie tylko przestrzenią do spotkań, ale także prawdziwym centrum studenckiej kreatywności i różnorodności kulturalnej. Warto zatem przyjrzeć się, co sprawiało, że klub ten był tak istotny dla siedleckich studentów, że w sposób szczególny zapisał się na kartach historii ruchu studenckiego.

Kluby studenckie – fenomen PRL

Kluby studenckie to jedno z ciekawszych zjawisk kultury studenckiej okresu PRL. Ich geneza sięga czasów powojennych, a dokładniej drugiej połowy lat 50. W całej Polsce powstawały wówczas uczelniane kluby studenckie, kluby środowiskowe, osiedlowe, wydziałowe, w domach studenckich oraz jako studenckie centra kulturalne[3]. Dla przykładu należy wskazać kilka legendarnych klubów studenckich o najdłuższej tradycji i dorobku kulturalnym. Są wśród nich: „Stodoła" w Warszawie (1956)[4], „Buda" w Krakowie (1956)[5], „Żak" w Gdańsku (1957)[6], „Chatka Żaka" w Lublinie (1965)[7], „Beanus" w Bydgoszczy (1970)[8] itd. Warto podkreślić, że pod koniec lat 80. działało 253 klubów studenckich. W największych

2 Sławomir Rogowski, „Siedem fenomenów kultury studenckiej w PRL", *Konteksty* 1-2 (2024): 330.

3 Anita Czarnowska, „Kluby – nowa rzeczywistość", w: *Almanach Ruchu Kulturalnego i Artystycznego SZSP 1977–1980*, red. Jerzy Leszin-Koperski, Zbigniew Sawicki, Andrzej K. Waśkiewicz (Warszawa: Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1980), 259.

4 Oficjalna strona klubu Stodoła, *Historia*, https://www.stodola.pl/historia (dostęp: 20.09.2025).

5 Andrzej Pawłowski, *Klub Buda i Kabaret Pod Budą. Tropami legendy* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego 2014), 11–61.

6 Oficjalna strona klubu Żak, *Historia Klubu Żak*, https://klubzak.com.pl/pl/o-nas/historia (dostęp: 20.09.2025).

7 Oficjalna strona Akademickiego Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka, *Historia Chatki Żaka*, https://www.umcs.pl/pl/historia-ack,10808.htm (dostęp: 20.09.2025).

8 Jerzy Serwiński, Marek Sobczak, Antoni Szpak, *Beanus '70. Klub legenda* (Bydgoszcz: Stowarzyszenie Absolwentów „Uniwersytet", 2009), 8.

ośrodkach akademickich funkcjonowało nawet kilkadziesiąt klubów, a liderami w tym względzie były takie miasta, jak: Warszawa (31), Kraków (25), Wrocław (25), Katowice (24), Gdańsk (21). Inne miasta, w których intensywnie rozwijały się kluby studenckie, to: Lublin (18), Łódź (15), Szczecin (14), Poznań (13), Olsztyn (13). Ważne dla rozwoju klubów studenckich były także mniejsze ośrodki: Bydgoszcz (9), Toruń (6), Rzeszów (6), Częstochowa (5), Białystok (5), Opole (5), Zielona Góra (4), Radom (3), Jelenia Góra (2), Kielce (2), Słupsk (2), Biała Podlaska (1), Gorzów Wielkopolski (1), Koszalin (1), Płock (1) oraz Siedlce (1)[9]. Warto podkreślić, że liczba klubów studenckich ściśle korelowała z liczbą szkół wyższych w konkretnych ośrodkach akademickich. Choć oficjalna liczba klubów studenckich wydaje się imponująca, to rzeczywistość ich funkcjonowania była trochę inna. Jarosław Janowski w swojej publikacji koryguje raport z 1980 roku o stanie klubów studenckich w Polsce i twierdzi, że wskazane liczby nie odzwierciedlają stanu faktycznego. Za przykład podaje Olsztyn, który miał 13 klubów, z czego działalność prowadził tylko jeden. Autor urealnia liczby, wskazując zaledwie 30% klubów, które spełniały swoją funkcję[10]. Niemniej dla lepszego zobrazowania fenomenu klubów studenckich (przynajmniej tych o najbogatszej ofercie programowej) warto ponownie przytoczyć słowa Sławomira Rogowskiego, który w swojej pracy trafnie odnosi się do tamtego okresu:

> […] w atmosferze ubóstwa intelektualnego, zacofania cywilizacyjnego i nadziei na lepsze życie kluby studenckie swoją „kolorową" ofertą programową od samego początku zyskały popularność. Funkcjonowały przez pół wieku lub kilka dziesięcioleci[11], a swoją działalnością programową w formule niespotykanej właściwie nigdzie na świecie przyczyniły się do

9 Jarosław Janowski, Andrzej Potok, „Raport o stanie klubów studenckich w Polsce w roku 1980", w: *Almanach Ruchu Kulturalnego i artystycznego SZSP 1977–1980*, 247.

10 Jarosław Janowski, „Raport o stanie Klubów Studenckich w Polsce w roku 1980", w: *Klubowe życie Andrzeja Potoka*, red. Tadeusz Skoczek (Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2026), 121.

11 Należy w tym miejscu doprecyzować ramy czasowe funkcjonowania klubów studenckich w Polsce. Choć autor wyraźnie wskazuje na zmierzch ich działalności z końcem okresu PRL, to warto wskazać kluby studenckie kontynuujące działalność po transformacji ustrojowej w Polsce (90). Są to kluby funkcjonujące nadal w strukturach uczelni, realizujące misję rozwoju szeroko pojętej kultury akademickiej i studenckiej, wzorujące się na najlepszych tradycjach i praktykach kultury studenckiej poprzedniego ustroju. Jak wskazuje diagnoza kierunków rozwoju kultury studenckiej w Polsce przeprowadzona w 2020 roku, wówczas było co najmniej 16 Uczelni posiadających własne kluby studenckie. Dla przykładu należy wskazać m.in. Chatkę Żaka (UMCS Lublin), Klub Akademicki ARKA (URK Kraków), Od Nowa (UMK Toruń), Mrowisko (PŚ Gliwice) itd. Agnieszka Kolasa-Nowak i in., *Kultura studencka. Diagnoza kierunków rozwoju kultury studenckiej w Polsce* (Lublin: Wydawnictwo UMCS 2020), s. 96.

powstania i rozwoju zjawiska określanego jako kultura studencka, stając się promotorem talentów artystycznych, szkołą działaczy społecznych, polityków, dziennikarzy, poetów i literatów, muzyków i trendów muzycznych, a także zmian obyczajowych, a nawet mody[12].

Lata PRL-u i działalność klubów studenckich w dziejach uniwersyteckich poprzedniego ustroju stanowiły bezdyskusyjnie jeden z najciekawszych okresów dla rozwoju kultury studenckiej[13]. Ich funkcja nie sprowadzała się do roli miejsca, przestrzeni dla realizacji planów, wydarzeń o charakterze kulturalnym, stanowiły również miejsce do wyrażania niepokojów nurtujących ówcześnie młodych ludzi[14]. Były też przestrzenią alternatywnej twórczości, zwykłej zabawy i integracji. Należy wyraźnie podkreślić, że celem szkół wyższych jest nie tylko kształcenie, lecz również wychowanie. W swojej pracy poświęconej kulturze akademickiej i studenckiej Andrzej Gielarowski wskazuje, że kultura akademicka wyraźnie kształtuje osobowość człowieka i jest rozszerzeniem wartości mieszczących się w idei uniwersytetu[15]. W związku z tym, że kluby studenckie stanowiły nieodłączny element życia akademickiego, w istocie odgrywały ważną rolę kulturotwórczą dla środowiska wewnętrznego uczelni, a wielu przypadkach i zewnętrznego, szczególnie w małych ośrodkach akademickich, czego przykładem mogą być Siedlce.

Geneza i znaczenie Studenckiego Ośrodka Działań Kulturalnych „Limes"

Studencki Ośrodek Działań Kulturalnych „Limes" od początku swojego istnienia był klubem uczelnianym. Zachodzące przemiany strukturalne uczelni w latach 1969–2023, znajdujące swoje odbicie w nazewnictwie, mogą być dla czytelnika niejasne. Dla lepszego zrozumienia kontekstu historycznego SODK „Limes" należy wskazać chronologię restrukturyzacji uczelni, do której przynależał ten klub:

- Wyższa Szkoła Nauczycielska (1969–1974),
- Wyższa Szkoła Pedagogiczna (1974–1977),

12 Rogowski, *Siedem fenomenów kultury studenckiej w PRL*: 330.

13 Michał Szanduła, „Przestrzeń edukacyjno-kulturowa w szkole wyższej", w: *Kultura studencka we wspomnieniach jej twórców*, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2020), 11.

14 Rogowski, *Siedem fenomenów kultury studenckiej w PRL*.

15 Andrzej Gielarowski, „Kultura akademicka i kultura studencka a idea uniwersytetu", *Perspektywy Kultury* 4 (2024): 21–23.

– Wyższa Szkoła Rolniczo-Pedagogiczna (1977–1999),
– Akademia Podlaska (1999–2010),
– Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach (2010–2023),
– Uniwersytet w Siedlcach (2023)[16].

Informacji, jakie były początki i kto był inicjatorem utworzenia Studenckiego Ośrodka Działań Kulturalnych „Limes", udzielił zasłużony dla kultury studenckiej Tadeusz Goc[17]. Jak wspomina w wywiadzie udzielonym z okazji 40-lecia „Limesu" dla Magazynu z Ratusza, w 1974 roku w piwnicach Domu Studenta 1 przy ul. 3 Maja 49 działały dwie świetlice: „Piekiełko" oraz „Ten-Ta-To" (1970)[18]. Kierownikami „Ten-Ta-To" byli Andrzej Budzyński kolejno Leszek Grądzki i Andrzej Chodakowski[19]. Również w podobnym czasie (1974) w Domu Studenckim nr 3 przy ul. Bema powstała nieformalna świetlica „Limes"[20]. Pierwszymi osobami, które organizowały imprezy w świetlicy, byli Wojciech Kornak oraz Krzysztof Wyszogrodzki. Formalny status „Limes" uzyskał dopiero trzy lata później (1977) w ramach inicjatyw z okazji VI Festiwalu Kultury PRL. Ojcami założycielami klubu byli wspomniany wcześniej Tadeusz Goc oraz Andrzej Meżerycki[21], przy współudziale Mariana

16 Oficjalna strona Uniwersytetu w Siedlcach, *Historia siedleckiej uczelni*, https://www.uws.edu.pl/uniwersytet/o-uniwersytecie/historia-uczelni (dostęp: 20.09.2025).

17 Tadeusz Goc (ur. 12 listopada 1952 w Sobieszynie), mgr filologii polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Siedlcach. Od pierwszego roku studiów włączał się w działalność na swojej Alma Mater, współpracował najpierw z ZSP, a potem SZSP, pełnił w tym czasie funkcję starosty roku. Organizował wówczas, średnio dwa razy w miesiącu, wyjazdy do teatrów i muzeów w Warszawie, Krakowie i Łodzi. Pomagał również w organizacji innych imprez, jak DKF, teatr studencki czy Jackonalia. Po ukończeniu studiów podjął pracę na uczelni w Siedlcach, zatrudniony został na stanowisku kierownika Studenckiego Ośrodka Działań Kulturalnych „Limes", który założył w 1977 roku wspólnie z dyrektorem Studenckiego Teatru „ES" Andrzejem Meżeryckim. Tadeusz Goc zainicjował również kilka imprez ogólnopolskich: Jazz Standards' Festiwal, Konkurs Literacki, Wiosenna Giełda Piosenki – eliminacje do Studenckiego Festiwali Piosenki w Krakowie. Po przejściu na emeryturę nadal pracuje jako wolontariusz w Uczelnianym Ośrodku Kultury, wspomagając doświadczeniem i wiedzą swoich następców oraz twórców i działaczy kultury (informacja udzielona autorowi 29 stycznia 2025 r. przez Tadeusza Goca).

18 *Z Ratusza*, https://www.tv-wschod.pl/artykul/11690,z-ratusza (dostęp: 09.12.2025).

19 Informacja udzielona autorowi 7 marca 2026 r. przez Tadeusza Goca.

20 *Limes* – łacińska nazwa matematyczna oznaczająca granice. Nazwę tę zaproponowali studenci kierunku matematyka, którzy ówcześnie prężnie działali w zakresie kultury studenckiej (informacja udzielona autorowi 28 maja 2025 r. przez Tadeusza Goca).

21 Andrzej Meżerycki (ur. 20 grudnia 1953 w Kowalowicach, zm. 27 czerwca 2009), studiował na Wydziale Humanistycznym WSP, potem WSRP w Siedlcach i na Wydziale Humanistycznym WSP w Kielcach, uzyskując tytuł mgr. filologii polskiej. Już w czasie studiów aktywnie włączał się w życie kulturalne Siedlec. Współzałożyciel Teatru ES.

Szturmy (przewodniczący Komisji Kultury RU)[22], Janusza Czarnockiego i Adama Chruściela[23]. Informacje o utworzeniu SODK można również znaleźć w „Vademecum studenta 1-go roku". Czytamy w nim, że „Limes" to miejsce dla licznych grup twórczych, takich jak: Studencki Teatr „ES", Kabaret „Gnat", klub Miłośników Muzyki Poważnej, Studio Pantomimy Teatru „ES", Grupa Muzyczna Teatru „ES", Grupa Poetycka, Klub Poezji Śpiewanej, Kino „Świerszcz"[24]. Wystarczyły zaledwie trzy lata pracy (1980), aby „Limes" zajął 3. miejsce w Ogólnopolskim Konkursie Klubów Studenckich o nagrodę „Czerwonej Róży" za wybitną działalność programową. Należy podkreślić, że miejsce na podium to znaczące wyróżnienie, zważywszy na to, że komisja brała pod uwagę aż 240 klubów studenckich z całej Polski[25]. W 1984 roku Studencki Ośrodek Działań Kulturalnych „Limes" przybrał oficjalnie już funkcjonującą nazwę i działał jako samodzielna jednostka organizacyjna przy Wyższej

Pomysłodawca utworzenia Studenckiego Ośrodka Działań Kulturalnych „Limes" i przez czternaście lat jego kierownik artystyczny. Pomysłodawca, inicjator lub współtwórca licznych przedsięwzięć, takich jak: Siedleckie Dni Teatru, Dziecięca Wiosna Teatralna, Studencka Giełda Piosenki, Ogólnopolskie Spotkania Śpiewających Poezję RECITAL, Festiwal Teatrów Dziecięcych i Młodzieżowych „Srebrna Maska", Siedleckie Prezentacje Literackie, Ogólnopolski Konkurs Poetycki „Człowiek-Dobro-Piękno", Międzynarodowy Festiwal Pieśni, Tańca i Folkloru, Ogólnopolski Turniej Sztuki Recytatorskiej i Poezji Śpiewanej „Kamień Wiary", Konkurs Młodych Wykonawców Piosenki „Mikrofon dla Wszystkich". Przez 20 lat był kierownikiem organizacyjnym święta siedleckich studentów i autorem ich nazwy – Jackonalia. Współtworzył Klub Literacki „Ogród", był redaktorem „Gazety Kulturalnej", tomiku wierszy siedleckich twórców i antologii „Wieczory". W roku 1990 został dyrektorem Centrum Kultury i Sztuki w Siedlcach. Za swoją działalność wyróżniony został licznymi odznaczeniami i nagrodami: Krzyżem Kawalerskim OOP, Złotym Krzyżem Zasługi, Nagrodą Wojewody Siedleckiego I stopnia, Odznaką Zasłużony dla Województwa Siedleckiego, Odznaką Zasłużony Działacz Kultury, Nagrodą Siedleckiego Towarzystwa Naukowego Złoty Jacek, Medalem Za Odwagę w Myśleniu i Działaniu, Nagrodą Prezydenta Miasta S. Aleksandria, Nagrodą im L. Benedyktowicza, Nagrodą Prezydenta Miasta Siedlec „Wawrzyn Siedlecki". Zob. Marek Biarda, *Słownik biograficzny Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza*, https://slownik-biograficzny.uws.edu.pl/slownik/292-mezerycki-andrzej-1953-2009-aktor-rezyser-animator-kultury-inicjator-wielu-wydarzen-kulturalnych-w-siedlcach (dostęp: 20.09.2025).

22 Archiwum Uczelnianego Ośrodka Kultury, „20-lecie SODK Limes", folder okolicznościowy.

23 Zygmunt Moszkowicz, „Limes", *Festiwalowy Kurier* 8 (1987): 13.

24 Bożena Stępnik-Światek i in., *Vademecum studenta 1-go roku* (Siedlce: Socjalistyczny Związek Studentów Polskich, 1977), 29.

25 Andrzej Meżerycki, „Miejsce kultury w życiu uczelni – spojrzenie retrospektywne", *Verum. Pismo Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej im. Georgi Dymitrowa* 4 (1984): 47.

Szkole Pedagogicznej[26]. Szczegółowy zakres działań SODK „Limes" określał Statut zatwierdzony przez Senat 24 października 1984 roku, który formalnie regulował pracę jednostki[27]. Na szczególną uwagę zasługuje porozumienie (1985) podpisane pomiędzy Urzędem Wojewódzkim i Wyższą Szkołą Rolniczo-Pedagogiczną określające działania kulturalne szkoły. W tym względzie doceniono studencki ruch kulturalny oparty na SODK „Limes", który stanowi istotną część działalności kulturalniej w województwie. Strony uzgodniły, że Wydział Kultury UW będzie uwzględniał w planach rozwoju kulturalnego województwa program SODK „Limes", a władze Szkoły zapewnią rozbudowanie działalności programowej na terenie całego województwa. Dla podkreślenia wagi zawartego porozumienia zdecydowano się je podpisać w Klubie Uczelni przy ul. Bolesława Prusa 12 w obecności studentów i nauczycieli akademickich WSRP[28]. Porozumienie to było świadectwem istotnej roli kulturotwórczej odgrywanej w środowisku pozauczelnianym. Kolejnym efektem prac na rzecz środowiska zewnętrznego była nagroda (1988), którą „Limes" otrzymał od Prezydenta Miasta Siedlce i Miejskiej Rady Narodowej Miasta Siedlce za wzbogacanie oferty kulturalnej miasta[29]. W drugiej połowie lat 90. przy akademiku (ul. 3 Maja 49) otwarto drugi lokal Studenckiego Klub „PeHa" (1995)[30]. Klub ten zastąpił działalność Klubu „Ten-Ta-To"[31]. W tym samym roku (1995) nastąpiła ostatnia restrukturyzacja ODK „Limes". Zarządzeniem Rektora Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach działalność rozpoczął Uczelniany Ośrodek Kultury Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach[32], w skład którego weszły: Studencki Ośrodek Działań Kulturalnych

26 Jarosław Kurzawa, *40 lat minęło jak jeden dzień*, https://siedlce.pl/aktualnosci/2017/2017-11/40-lat-minelo-jak-jeden-dzien (dostęp: 09.12.2025).

27 Statut Studenckiego Ośrodka Działań Kulturalnych „Limes" w Siedlcach z dnia 24 października 1984 r.

28 „Program rozwoju Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej im. G. Dymitrowa w Siedlicach", *Verum. Pismo Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej im. Georgi Dymitrowa* 2/6 (1985), 17.

29 AUOK, „Uczelnia Siedlecka – studenci – działalność kulturalna. Rys historyczny", mps, b. sygn.

30 Jarosław Kurzawa, *40 lat minęło jak jeden dzień*. https://siedlce.pl/aktualnosci/2017/2017-11/40-lat-minelo-jak-jeden-dzien (dostęp: 9.12.2025). Informacja udzielona autorowi 7 marca 2025 r. przez Tadeusza Goca.

31 W tym miejscu warto wyjaśnić znaczenie słów „Ten-Ta-To". Nazwa klubu odnosi się do następujących po sobie słów „Ten – chłopak, Ta – dziewczyna, To – dziecko" (informacja udzielona autorowi 28 maja 2025 r. przez Tadeusza Goca).

32 Zarządzenie Nr 5/95 Rektora Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach z dnia 1 lutego 1995 r.

„Limes", Klub Studencki „PeHa", Dyskusyjny Klub Filmowy „Doza", Klub Miłośników Teatru, a także radiowęzły studenckie, sekcje, kluby zainteresowań i grupy twórcze. W 1997 roku SODK „Limes" obchodził 20-lecie pracy, a za osiągnięcia w działalności kulturalnej otrzymał medal Wojewody za zasługi dla województwa siedleckiego oraz dyplom Sejmiku Samorządowego i Prezydenta Miasta Siedlce[33].

Inicjatywy i grupy twórcze – dobre przykłady

W czasach PRL-u działalność artystyczna studentów często stanowiła formę wyrazu własnej tożsamości oraz sprzeciwu wobec narzuconej przez władze ideologii. Była także okazją do integracji młodych ludzi o podobnych pasjach. Kluby studenckie odgrywały w tym wszystkim istotną rolę. To w nich powstawały i działały różnorodne grupy twórcze, wyrażające się w muzyce, teatrze, literaturze, kabarecie i innych formach sztuki. Warto wskazać niektóre z grup artystycznych działających w badanym okresie, które zapisały się na kartach ruchu kultury studenckiej. Prawdziwą legendą był Teatr „ES", założony w 1976 roku przez studenta filologii polskiej Andrzeja Meżeryckiego[34]. Skład grupy teatralnej to dość liczne grono artystów, skupione wokół twórczości teatralnej. Dla przykładu można wskazać spektakl w reż. Andrzeja Meżeryckiego pt. *Smok* którego premiera odbyła się w maju 1985 roku. Wykonawcami przedstawienia wówczas byli: Halina Bednarczyk, Katarzyna Pęska, Stanisław Celiński, Andrzej Meżerycki, Stanisław Madej, Krzysztof Kryszczuk, Zygmunt Boruta, Maria Gaciong, Jadwiga Siwiec, Andrzej Boczek, Piotr Adler, Mirosław Łukasiewicz, Mariusz Kisielewski, Paweł Nasiłowski oraz Jacek Wojtczak[35]. Innym przykładem, tym razem w reż. Iwony Pokory, był spektakl pt. *Każdy*. Premiera odbyła się w marcu 1987 roku, a wykonawcami byli: Beata Miedzińska, Katarzyna Szypszak, Iwona Pokora, Bożena Grzelak, Mariusz Kisielewski, Piotr Adler oraz Andrzej Boczek[36]. Zaprezentowane przykłady to zwrócenie uwagi na zmiany zachodzące w składzie wykonawców, które są siłą kultury studenckiej i świadczą o ciągłości pokoleniowej. Do 1997 roku teatr wystawił 20 premier i wystąpił blisko 300 razy w całej Polsce, zdobywając

33 AUOK, „Uczelnia Siedlecka – studenci – działalność kulturalna. Rys historyczny".

34 Moszkowicz, „Limes": 13.

35 AUOK, „Smok - 1985", mps, b. sygn.

36 AUOK, „Każdy - 1987", mps, b. sygn.

liczne wyróżnienia i nagrody na różnych festiwalach i przeglądach[37]. Inną grupą twórczą założoną w tym czasie był Kabaret „Gnat" (1976) działający pod kierownictwem Mariana Szturmy i Stanisława Celińskiego, również studentów filologii polskiej. Kabaret funkcjonował przez sześć lat i – jak podają źródła – każdy program młodych artystów wzbudzał zainteresowanie zarówno wśród studentów, jak i pracowników uczelni, a nawet mieszkańców miasta[38]. W podobnym okresie działało wiele grup i zespołów artystycznych, wśród których należy wskazać: Grupę Poezji Śpiewanej „Lalek", Grupę Teatralną „Basta", Kabaret „Jajo", Kabaret „Klapa", Kabaret studentów Wydziału Chemiczno-Matematycznego „Muchozol", Grupę Teatralną „Panta Rhei" pod kierownictwem Sławomira Żukowskiego, zespoły wokalno-instrumentalne „Nabis", „Unik", „Masa 80", „Scarlett", Klub Piosenki Turystycznej, grupę muzyczną Krzysztofa Rogalskiego, Duet Gitar Klasycznych Kratochwil-Janas, Zespół Folklorystyczny „Zaścianek", Chór Uczelniany[39].

Trudno nie wspomnieć o inicjatywach i licznych przedsięwzięciach odbywających się cyklicznie. W związku z długą tradycją teatralną w kulturze studenckiej Uniwersytetu w Siedlcach studenci upodobali sobie przedsięwzięcia ukierunkowane m.in. na teatr. Siedleckie Dni Teatru (1980) to propozycja „Limesu" skierowana zarówno do studentów, jak i mieszkańców Siedlec. Podczas tych wydarzeń prezentowano różnorodne formy teatru z własnej Alma Mater, jak i z całej Polski[40]. Docenione przez środowisko zewnętrzne działania ukierunkowane na popularyzację twórczości teatralnej cieszyły się uznaniem – organizowano wówczas cotygodniowe wyjazdy do teatrów w całej Polsce[41]. Inne cykliczne przedsięwzięcie o pięknych tradycjach to Jackonalia. To swoiste święto kultury studentów formułą nawiązywało do krakowskich Juwenaliów, zapoczątkowanych w 1956 roku na Uniwersytecie Jagiellońskim. Tradycja wręczenia kluczy do miasta i pochód juwenaliowy szybko rozpowszechniły

37 AUOK, „20-lecie SODK Limes", folder okolicznościowy.

38 *Ibidem*.

39 AUOK, „Uczelnia Siedlecka – studenci – działalność kulturalna. Rys historyczny"; AUOK, „20-lecie SODK Limes".

40 Andrzej Meżerycki, *Siedleckie Dni Teatru*, „Verum. Pismo Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej im. Georgi Dymitrowa" 2/6 (1985): 27–29.

41 Jarosław Janowski, „Raport o stanie Klubów Studenckich w Polsce w roku 1980", w: *Klubowe życie Andrzeja Potoka*, red. Tadeusz Skoczek (Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2026), 129.

się w innych ośrodkach akademickich w Polsce[42]. Zachowały się liczne druki ulotne (plakaty, programy, foldery itd.), z których wynika, że program Jackonaliów obejmował pochód jackonaliowy, koronację króla jackonaliowego czy występy zespołów artystycznych ze środowiska uczelnianego, jak i spoza niego[43]. Autorem nazwy „Jackonalia" był Andrzej Meżerycki, który przez 20 lat pełnił funkcję kierownika organizacyjnego święta siedleckich studentów[44]. Inne wydarzenie, które zasługuje na uwagę, to Ogólnopolski Konkurs Literacki „Limes". Była to inicjatywa studentów polonistyki sięgająca roku 1977. Konkurs miał na celu przyciągnąć studentów-literatów, a w szczególności wspierać i promować ich osiągnięcia literackie. Było to cykliczne wydarzenie, które na stałe wpisało się w kalendarium najważniejszych przedsięwzięć orgaznizowanych na uczelni. Z czasem konkurs ewoluował i nabrał charakteru otwartego na środowisko zewnętrzne, co zdecydowanie wzbogaciło jego formułę i nadało rangę ogólnopolską[45].

Wskazane inicjatywy i grupy twórcze to zaledwie skromny wycinek całego ruchu twórczego siedleckich studentów, który zdecydowanie zasługuje na osobne, bardziej wnikliwe opracowanie. Szczególną uwagę zwraca tradycja związana z teatrem i konkursem literackim w Siedlcach, który nieprzerwalnie od drugiej połowy lat 70. organizowany jest na uczelni. W celu zachowania niematerialnego dziedzictwa siedleckiej kultury studenckiej powinno powstać opracowanie, choćby w postaci monografii, skupiające się na bogatym dorobku kilku ostatnich dekad studenckiej twórczości.

42 Edyta Koncewicz-Dziduch, „Juwenalia, Piastonalia, Kortowiada: Studenckie święta jako element folkloru miejskiego polskich ośrodków akademickich", *Perspektywy Kultury* 47(4) 2024: 81–94.

43 AUOK, „Uczelnia Siedlecka – studenci – działalność kulturalna. Rys historyczny"; AUOK, „Jackonalia 88 – program imprez", mps, b. sygn.

44 Biarda, *Słownik biograficzny Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza*.

45 Roman Bobryk, „«Czterdziestolatek…», 40 konkurs literacki Limesu" (Siedlce: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej, 2017), 89–92 (informacja udzielona autorowi 20 marca 2025 r. przez Jacka Drążkiewicza).

Ryc. 1. Programy i plakaty promujące działalność SODK „Limes”

Źródło: Archiwum Uczelnianego Ośrodka Kulturalnego „Limes”

Podsumowanie

Kultura studencka jest częścią kultury akademickiej, w obrębie której mieści się całość życia społeczności akademickiej[46]. Studencki Ośrodek Działań Kulturalnych „Limes” to miejsce, które wpisuje się w element kultury akademickiej łączący w sobie różnorodność, kreatywność

46 Beata Walęciuk-Dejneka, „«Trzecia misja» w kulturze akademickiej. Internetowa baza wiedzy «Zapomniane pisarki polskie – odkrywanie utraconej historii». Znaczenie naukowe, popularyzacyjne i edukacyjne”, *Perspektywy Kultury* 4 (2024): 164.

i ponadczasowość ruchu kulturalnego studentów[47]. Dzięki bogatemu programowi kulturalnemu oraz inicjatywom społecznym „Limes" był nie tylko centrum życia kulturalnego studentów, ale także przestrzenią, która integruje i umożliwia rozwój osobisty. Twórcy kultury i całokształt ich dorobku to ważny, choć ulotny fragment dziedzictwa kulturowego rozwijanego w obrębie uczelni, miasta, a nawet całego regionu. Przedstawione grupy twórcze są istotnym dowodem i ważną rekomendacją dla całego środowiska akademickiego dla utrzymania lub zwiększenia roli istniejących instytucji dbających o rozwój studenta w całym procesie kształcenia[48]. Historia działalności Studenckiego Ośrodka Działań Kulturalnych „Limes", przedstawiona w kontekście akademickiego życia kulturalnego, może stać się inspiracją dla przyszłych pokoleń studenckich oraz kadry zarządzającej w kreowaniu nowych form aktywności kulturalnej[49]. W dobie postępującej cyfryzacji i szybkiego tempa życia warto docenić miejsca, które przypominają o znaczeniu bezpośrednich relacji, wspólnoty i kultury w codziennym życiu akademickim. Trudno nie zgodzić się ze słowami Andrzeja Mereżyckiego:

> […] uczelnia jest miejscem, gdzie w czasie edukacji młodego człowieka powinno się wyrobić w nim postawę twórczą, która pozwoli mu uczestniczyć w działalności wzbogacającej treść jego życia, a przez to także treść życia społecznego[50].

Dorobek studenckiego ruchu kulturalnego Uniwersytetu w Siedlcach stanowi dziś niekwestionowaną wartość dla siedleckiej kultury.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Uczelnianego Ośrodka Kulturalnego „Limes"
„20-lecie SODK Limes", folder okolicznościowy.

47 Michał Szanduła, *Kultura studencka na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie. Historia i współczesność* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2020), 206.

48 Michał Szanduła, „Współczesne formy zarządzania kulturą studencką: Studium przypadku Centrum Kultury i Kształcenia Ustawicznego Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie", *Perspektywy Kultury* 4 (2024): 105.

49 Michał Szanduła, „Przestrzeń edukacyjno-kulturowa w szkole wyższej", w: *Kultura studencka we wspomnieniach jej twórców*, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2020), 24.

50 Meżerycki, *Miejsce kultury w życiu uczelni – spojrzenie retrospektywne*, 40.

„Jackonalia 81 – program imprez", mps, b. sygn.
„Jackonalia 85 – program imprez", mps, b. sygn.
„Jackonalia 88 – program imprez", mps, b. sygn.
„Każdy – 1987", mps, b. sygn.
„Program Limes – grudzień 1977", mps, b. sygn.
„Smok – 1985", mps, b. sygn.
„Studencki Ośrodek Działań Kulturalnych „Limes" – program imprez marzec 81", mps, b. sygn.
„Uczelnia Siedlecka – studenci – działalność kulturalna. Rys historyczny", mps, b. sygn.
Stępnik-Światek Bożena i in., *Vademecum studenta 1-go roku* (Siedlce: Socjalistyczny Związek Studentów Polskich, 1977), 29.

Akty prawne i normatywne

Zarządzenie Nr 5/95 Rektora Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej w Siedlcach z dnia 1 lutego 1995 r.
Statut Studenckiego Ośrodka Działań Kulturalnych „Limes" w Siedlcach z dn. 24 października 1984 r.

Książki i monografie

Kolasa-Nowak Agnieszka i in., *Kultura studencka. Diagnoza kierunków rozwoju kultury studenckiej w Polsce* (Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2020).
Serwiński Jerzy, Sobczak Marek, Szpak Antoni, *Beanus '70. Klub legenda* (Bydgoszcz: Stowarzyszenie Absolwentów „Uniwersytet", 2009).
Pawłowski Andrzej, *Klub Buda i Kabaret Pod Budą. Tropami legendy* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2014).
Szanduła Michał, *Kultura studencka na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie. Historia i współczesność* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2020).

Czasopisma

Bobryk Roman, „«Czterdziestolatek…», 40 konkurs literacki Limesu" (Siedlce: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej, 2017).
Gielarowski Andrzej, „Kultura akademicka i kultura studencka a idea uniwersytetu", *Perspektywy Kultury* 4 (2024): 21–23.
Koncewicz-Dziduch Edyta, „Juwenalia, Piastonalia, Kortowiada. Studenckie święta jako element folkloru miejskiego polskich ośrodków akademickich", *Perspektywy Kultury* 4 (2024): 81–94.
Meżerycki Andrzej, „Miejsce kultury w życiu uczelni – spojrzenie retrospektywne", *Verum. Pismo Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej im. Georgi Dymitrowa* 4 (1984): 47.

Meżerycki Andrzej, „Siedleckie Dni Teatru", *Verum. Pismo Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej im. Georgi Dymitrowa* 2/6 (1985): 27–29.
Moszkowicz Zygmunt, „Limes", *Festiwalowy Kurier* 8 (1987): 13.
„Program rozwoju Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej im. G. Dymitrowa w Siedlicach", *Verum. Pismo Wyższej Szkoły Rolniczo-Pedagogicznej im. Georgi Dymitrowa* 2/6 (1985): 17.
Rogowski Sławomir, „Siedem fenomenów kultury studenckiej w PRL", *Konteksty* 1-2 (2024): 330.
Szanduła Michał, „Współczesne formy zarządzania kulturą studencką. Studium przypadku Centrum Kultury i Kształcenia Ustawicznego Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie", *Perspektywy Kultury* 4 (2024): 95–112.
Walęciuk-Dejneka Beata, „«Trzecia misja» w kulturze akademickiej. Internetowa baza wiedzy «Zapomniane pisarki polskie – odkrywanie utraconej historii»: znaczenie naukowe, popularyzacyjne i edukacyjne", *Perspektywy Kultury* 4 (2024): 164.

Rozdziały w monografiach

Czarnowska Anita, „Kluby – nowa rzeczywistość", w: *Almanach Ruchu Kulturalnego i Artystycznego SZSP 1977–1980*, red. Jerzy Leszin-Koperski, Zbigniew Sawicki, Andrzej K. Waśkiewicz (Warszawa: Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1980), 258–268.
Janowski Jarosław, „Raport o stanie Klubów Studenckich w Polsce w roku 1980", w: *Klubowe życie Andrzeja Potoka*, red. Tadeusz Skoczek (Warszawa: Wydawnictwo Muzeum Niepodległości, 2026), 121–145.
Janowski Jarosław, Potok Andrzej, „Raport o stanie klubów studenckich w Polsce w roku 1980", w: *Almanach Ruchu Kulturalnego i Artystycznego SZSP 1977–1980*, red. Jerzy Leszin-Koperski, Zbigniew Sawicki, Andrzej K. Waśkiewicz (Warszawa: Młodzieżowa Agencja Wydawnicza, 1980), 247–257.
Szanduła Michał, „Przestrzeń edukacyjno-kulturowa w szkole wyższej", w: *Kultura studencka we wspomnieniach jej twórców*, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2020), 9–27.

Korespondencja

Tadeusz Goc, Kraków, 29 stycznia 2025 r.
Jacek Drążkiewicz, Kraków, 20 marca 2025 r.

Netografia

Biarda Marek, *Słownik biograficzny Południowego Podlasia i Wschodniego Mazowsza*, https://slownik-biograficzny.uws.edu.pl/slownik/292-mezerycki-andrzej-1953-2009-aktor-rezyser-animator-kultury-inicjator-wielu-wydarzen-kulturalnych-w-siedlcach (dostęp: 20.09.2025).
Kurzawa Jarosław, *40 lat minęło jak jeden dzień*, https://siedlce.pl/aktualnosci/2017/2017-11/40-lat-minelo-jak-jeden-dzien (dostęp: 09.12.2025).

Oficjalna strona Akademickiego Centrum Kultury i Mediów UMCS Chatka Żaka, *Historia Chatki Żaka*, https://www.umcs.pl/pl/historia-ack,10808.htm (dostęp: 20.09.2025).

Oficjalna strona klubu Stodoła, *Historia*, https://www.stodola.pl/historia (dostęp: 20.09.2025).

Oficjalna strona klubu Żak, *Historia Klubu Żak*, https://klubzak.com.pl/pl/o-nas/historia (dostęp: 20.09.2025).

Oficjalna strona Uniwersytetu w Siedlcach, *Historia siedleckiej uczelni*, https://www.uws.edu.pl/uniwersytet/o-uniwersytecie/historia-uczelni (dostęp: 20.09.2025).

Z Ratusza, https://www.tv-wschod.pl/artykul/11690,z-ratusza (dostęp: 09.12.2025).